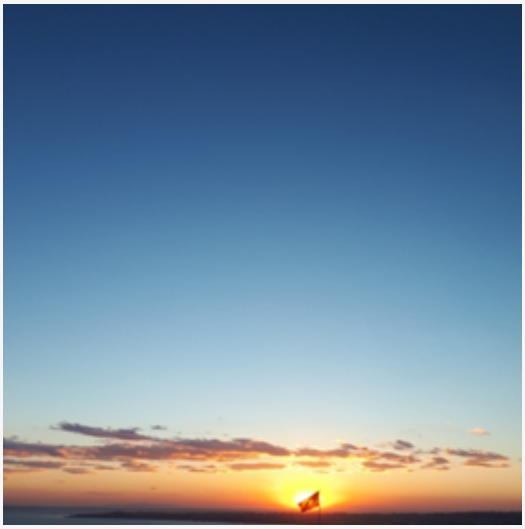

🌎SANATIN KAYNAĞI🌎

Sanat denince insanların ilk aklına gelen belirli mekanlarda sergilenen eserler olur. Bu mekanlarla toplumun bütün tabakaları arasında sürekli bir etkileşimden bahsetmek mümkün olmadığından, sanatın belli bir zümreye ait olduğu fikri nesiller boyu devam eder. Oysaki günümüzde bunu aşabilmek adına yapılan çabalardan söz edebiliriz; yine de sanatın bir elit tabakaya özgü olduğu düşüncesi tamamen zihinlerden silinememiştir. Hala sanattan bahsedildiğinde belli bir entelektüel birikimi olduğunu kanıtlamış insanların bu konuda konuşma hakkına sahip olduğu gibi yerleşik bir düşüncenin varlığından söz edebiliriz. Ama gerçekten böyle midir? Bence bu görüş sanatla insan arasına aşılması zor olan mesafeler hatta uçurumlar koyuyor. Sanatı bir zümreye atfetmek, onun doğallığına ve insana özgülüğüne aykırı bir düşünceye dönüşüyor. Hatta sanatın ifade etmek istediğinden uzaklaştığımızı, sanatın içini boşalttığımızı düşünüyorum.

Sanat görebildiğimiz her yerde. Onu ulaşılmaz kılan, onu mekanlara hapseden ve aramıza mesafeler koyan bizleriz. Sanatı görebilmek için çoğu zaman başımızı kaldırıp gökyüzüne bakmamız bile yeterli. Gece yıldızlarla dolu gökyüzü, ya da bir gün batımında havayı boyayan kızıllık, duygularımızı harekete geçirebilir. Bir sahil kıyısında yürürken ya da bir kediye bakarken bizi kendine doğru çeken çekim kuvveti sanatın ta kendisidir. Sanat doğada hazır olarak bulunur, sanatçılar bu maddeyi kendilerinden bir şeyler koyup işleyerek, bir sanat eserine dönüştürüler. Ama doğadaki sanattan farklı olarak, insan elinden çıkan sanatın uyandırdığı hissiyatlar daha yoğun ve akılda kalması daha kolaydır. Çünkü sanat eserlerinde o yapıtın sahibine dair izleri görürüz. Ve her sanat eseri sanatçının iç dünyasını yansıtması bakımından biriciktir. Örneğin hepimiz hayatımızda defalarca bir çift ayakkabı görmüşüzdür; ancak Van Gogh'un eserini özel kılan ve zihinlerimizden silinmemesine sebep olan şey, o nesneye kattığı anlam ve bakanların zihinlerindeki yansımayla ilgilidir. Ya da herkes ömründe göller, rengarenk çiçek tarlaları görmüşür. Monet'in eserlerini özel kılan şey ustalıkla çizdiği bu manzaraların birebir kopyadan daha fazla şeyi ifade ediyor olmasıdır; zihin aynalarımıza düşen yansımalar, üzerinden yıllar geçsede bu eserlerde hala canlı kalan bir duygunun peşinden sürüklenir durur. İşte doğada varolan sanatı, sanatçının işlenmiş sanatından farklı kılan şey budur. Sanatçı doğaya anlam yükler; insanın her şeye anlam yükleme hastalığının en güzel sonucu sanatın icadıdır belki de.

"Gerçek sanat eseri, ilahi mükemmeliyetin bir gölgesinden ibarettir." Michalengelo'nun bu sözü bana Aristoteles'in sanat düşüncesini hatırlatıyor. Aristoteles sanatın bir mimesis (taklit) olduğundan bahseder. Yalnız bu taklit Platon'daki birebir taklitten çok daha değerli bir şeydir. Michalengelo'nun bu sözünün bendeki asıl etkisi, gerçek sanat eserinin aşkın bir kaynaktan besleniyor olmasına yapmış olduğu vurguydu.

Sanatın hammaddesi nasıl doğada bulunuyorsa, doğanın da beslendiği aşkın bir kaynak olduğunu düşünüyorum. Bu aşkın kaynak mutlak iyi olması özelliğinden dolayı, her estetik şeye de öncülük ve kaynaklık eder. Güzel olan her şey ondan pay alır; ondan pay alması ölçüsünde de güzel olarak nitelenir. Bu yüzden gerçek sanat eserleri doğadan ve maddeden yararlanıyor olsa da, bu aşkın kaynaktan beslendiği ölçüde sanat olma özelliğini taşır, bu kaynaktan uzaklaştıkça da tarihin tozlu sayfalarında unutulmaya mahkum olur. Her bir ölümsüz sanat eserine bakınca benim gördüğüm onların ardındaki bu aşkın kaynak oluyor.

Bir kumsalda denizin engin maviliğiyle, gökyüzünün saydamlığını izlerken, çoğu zaman hangisinin nerede başlayıp nerede bittiğini kestiremiyorum. Bir göl kenarında ağaçlarla çevrili su birikintisine bakarken, yeşilin sudaki yansıması ve farklı tonları içinde zaman ve mekan algımı kaybediyorum. Bazen bir sahil kenarında, etrafta başka insanlar da varken üstelik, mavinin sihirli tonlarıyla hipnoz oluyorum. Doğanın beni içine çeken büyülü bir güzelliği var. Çünkü önemli olanın görünenin ardına bakabilmek olduğunu düşünüyorum.

Nasıl bir sanat eserinin sanatçısız var olamayacağını biliyorsak, doğadaki sanatın da bir sanatçısı var. Bu yüzden tomurcuk açan bir çiçekte, bir gün batımında, denizin dalgalarında, sayısız kum tanelerinde, ya da bir kedinin gözlerinde bu eşsiz sanatçıyı görüyorum. Onu diğer bütün sanatçılardan ayıran en temel özelliği bu olsa gerek; eşsiz olması. İlham alacağı hiçbir örnek yokken, besleneceği bir kaynak olmaksızın doğayı yaratan eşsiz bir sanatçı. Ne bir palete, ne de fırçalara ihtiyaç duymaksızın gökyüzünü her gün batımında farklı bir kızıllığa boyayan bir sanatçı. Onun sanatının sonsuz gücü asırlar boyu büyük sanatçılara ilham olmuş bir sanatçı.

Doğanın, en temelde yaratıcısı olan bu kaynağın bakışların ötesinde bir varlığı olduğuna inandığımdan, onu diğer sanatçılar gibi tanımlamanın mümkün olmadığını düşünüyorum. Maddi tüm bağlardan bağımsız olan bir varlığı tanımlarken yapılabilecek en kolay yol belki de onu eserleriyle tanımaya çalışmak olur. Bu açıdan doğanın tüm güzellikleri onun usta sanatının küçük bir örneği olabilir ancak. Ama hem sanatın icracısı hem de sanatın kendisi olması -çünkü estetik kavramı onun varlığıyla hayat bulur- onu bütün sanatçılardan daha üstün kılar.
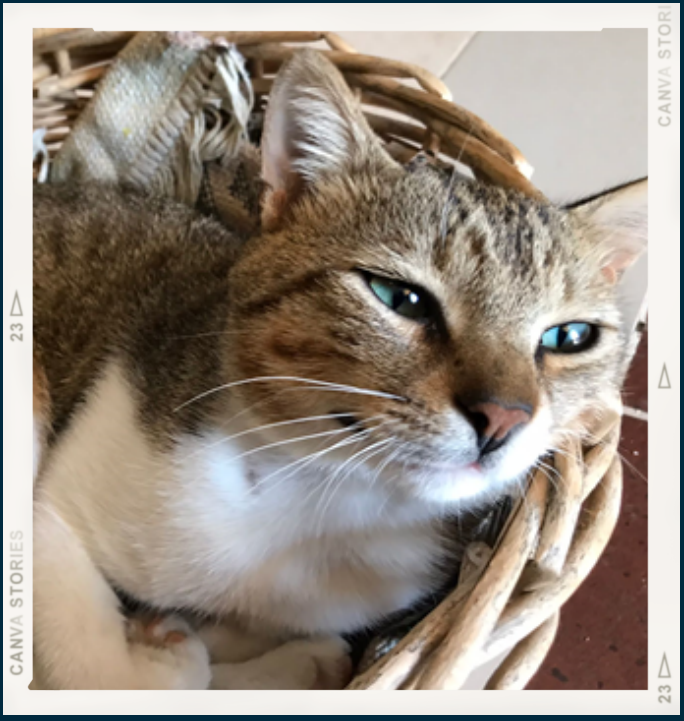
Zehra Koşaca